



Dar nova valur e funcziun a las Alps

Sustegn da tuttas varts da realisar l'onn 2027 ina exposiziun en il territori da las Alps.

5



Investiziuns per ina serenera falombra

Daners publics per ina serenera cun in donn tecnic? Avant questa decisiun stat il suveran da Zernez.

7

südostschweiz

LA QUOTIDIANA

FMR Fundaziun Medias Rumantschas, Via da Masans 2, 7000 Cuirra, 081 544 89 10, redacziun@fmr.ch

■ ENGIADINA

Quatter persunas per duos presidis

(fmr/rtr) In dumengia haun taunt las votantas e votants da Puntraschna scu eir da Samedan la tschern: Zieva och ans ho demischiuono Jon Fadri Huder da la carica da president cumünel da Samedan per surpiglier quella funcziun ad Ebnat Kappel (SG). A Puntraschna ho demischiuono Martin Aebli zieva 16 ans a la testa da la vschnaunha. El tuorna ill'economia privata. A

Puntraschna candideschon Nora Saratz Cazin (PVL) e Gian-Franco Gotsch (sainza partieu) per surpiglier il presidis da la vschnaunha. I'ls ultims ans haun els collavuro in uffizis cumünels. Eir a Samedan candideschon ün hom ed üna duonna, nempe Franziska Preisig (PS) e Gian Peter Niggli (PLD).

> PAGINA 7

■ SURSELVA



La Distec SA ei sespecialisada sin differents secturs da lavurs da precisium, denter auter per aviatica, astronautica e defensium. FOTO MAD

Specialisaziun cuntinuada

(fmr/hh) La Distec SA ha retschert il certificat da qualitat per sia partizun da products per l'aviatica ed astronautica. Dapi biars onns ei l'interpresa cun localitads da produczun a Mustér certificada. A sia clientella sa ella aschia dar la caparra per lavur da qualitat ed a termin. Quei ei indispensabel per in maschi che lavura cun precisium. Gia avon in temps ha la Distec SA retschert igl attest da quali-

tad dil fabricant d'avions Pilatus ed ussa ei in ulteriur pass suandaus. L'Associaziun svizra per sistems da qualitat e management (SQS) ha medemamein examinau quella partizun e ha dau ad ella in ferg bien attestat. La finamira dalla Distec SA ei da crescher vinavon era sil sectur dalla fabricaziun d'artechels per l'aviatica ed astronautica.

> PAGINA 3

■ GRISCHUN CENTRAL

Nignas exposiziuns d'advent e Nadal

(fmr/gns) Dumengia proxima è gio l'amprema dumengia d'advent. I vo vers Nadal, en taimp tgi gist las casarinas on gugent. La raschung è tgi cun blier cor segnan ellas per la decoraziun da fanestras, lobjias, arcadas, steivas e sulers. Bleras donnas fon sezzas las decoraziuns d'advent e da Nadal e bleras compran las decoraziuns gio fatgas. Cun exposiziuns

d'advent e da Nadal è chel onn ple u manc navot perveia dallas ordinaziuns digl coronavirus. A Savognin è tuttegna stada egna da chellas, chegl pero sen basa privata ed ainten in local privat. La donna tg'ò fatg l'exposiziun dei tgi gia vess ella 15 exposiziuns uffizialas e da chellas vegia betg egna li.

> PAGINA 8

Il quaterfegl dalla Foppa

Quater vischnauncas sut la marella – per in project sorprendent

AUGUSTIN BEELI/FMR

■ All'entschatta dil 21avel tschentaner ha l'unda da fusiuns entschiet el Grischun. 22 onns pli tard savess il diember da vischnauncas sesbassar sut 100. Surpresas vegnan sur notg. Aschia l'idea ch'ei sin meisa ella Foppa. Avon in onn havess negin spitgau quei ch'ei ussa en vosta: Falera, Laax, Sagogn e Schluwein han instradau in preproject per ina fusiun. Teoreticamein eis ei pusseivel ch'ei dat sigl 1. da schaner 2020 in niev construct politic cun circa 4000 habitonts. Adrian Wolf dil biro da cussegliaziun Contoura ei il coach dil preproject. «Igl ei quater vischnauncas fermas tochen fetg fermas», gi el e puntuescha che quellas stoppien buca fusiunar, las suprastonzas seigien denton dil meini ch'ei fettschi senn fa far ponderaziuns.

> PAGINA 3



Vesta sil «quaterfegl» Falera, Laax, Sagogn e Schluwein (en direcziun dall'ura).

FOTO AUGUSTIN BEELI

«Tgei clisché, ch'ìls Grischuns maglien bugen capuns, e suppa da giutta matei era»

Co nosa columnista Barla Coluccello ha reagì sin questa «reprocha» – pagina 12

Sche la violenza è damanaivel



ILLUSTRAZIUN RTR/JON BISCHOFF

(rtr/fmr) Oz è il di internaziunal da la «violenza cunter dunnas». Las cifras da delicts da violenza en Svizra èn fitg autas. Bunamain 20 000 delicts ad onn vegnan commess en il ravugl dal dachasa. Savens èn dunnas las unfrendas da la violenza. Passa la mesadad dals mazzaments sa splegan en las atgnas quatter paraids.

Pagina 2



30048

Servetsch d'abunents e da distribuziun: tel. 0844 226 226 mail: abo@somedia.ch

Mo pli 98 vischnauncas?

Tgei fan ins tier in preproject d'ina fusiun? In niev exempel ella Foppa



Vesta naven da Valendau encunter la cuntrada dallas quater vischnauncas Schluein, Sagogn, Falera e Laax, enemiez la Mutta da Falera.

FOTO AUGUSTIN BEELI

AUGUSTIN BEELI/FMR

■ **La stad vargada han las duas vischnauncas Laax e Sagogn giu da contrahar pervia da fontaunas e stuschadas da cunfins. Era la vischnaunca da Falera ei stada involvada. Treis meins pli tard dat ei ina viulta nunspitgada: Las treis vischnauncas e quella da Schluein pondereschan da fusiunar.** «Sesguschem ella Foppa» ha la FMR titulau en sia ediziun dils 5 d'october e rapportau che las duas vischnauncas Laax e Sagogn sclareschien ina eventuala fusiun. La currella ch'ins haveva udiu las jamnas avon ei severificadas. Ils 23 da settember han las suprastonzas dallas duas vischnauncas communicau officialmein il preproject instradau. Dus meins pli tard la proxima comunicaziun: «Ton la suprastonza da Falera sco quella da Schluein han rispundiu da maniera positiva la damonda d'ina participaziun al preproject», han las quater suprastonzas annunziiau communalamein, ils presidents communal han suttascret gl'avis el Fegl official da vendergis vargau.

Negin ei sut squetsch

Igl onn 2000 dumbra'ins el Grischun aunc 210 vischnauncas politicas. Lu ha l'unda da fusiuns entschiet. Fusiuns ch'ins havess mai sminau ein daventadas reali-

tad. Ina da quellas ei Ilanz/Glion, ni era quella da Surses. Il Cantun ha promoviu generusamein las alianzas. La davosa ei quella dalla Muntogna da Schons. Igl ei ina pintga, naschida cun bia obstachels. Las quater vischnauncas Casti-Vargistàn, Donat, Lon e Maton han decidiu da fusiunar sigl 1. da schaner 2021. Cunquai dat ei aunc 101 vischnauncas el Grischun. In onn pli tard, igl 1 da schaner 2022, savess il diember sesbassar sut 100.

Ella Foppa dat ei impuls per ina nova fusiun. Quella ha denton circumstanzias complettamein autras che quella en Val Schons, pertgei las quater vischnas Falera, Laax, Schluein e Sagogn ein tuttavia buca sfurzadas da far il pass. Tuttacass dess ei in construct politic cun circa 4000 habitonts. Adrian Wolf dil biro da cussegliazion Contoura SA ei il coach dil project. El ha surpriu il mandat, ed el declara senza targlinar sin damonda dalla FMR: «Igl ei quater vischnauncas fermas tochen fetg fermas», e cuntinuescha ch'ei fetschi tuttina senn da far ponderaziuns. Gl'impuls deriva dallas suprastonzas Laax e Sagogn. Suenten che quellas han annunziiau il settember in preproject, ha quei dau els vitgs discussiuns e damondas. «Tgei plaيدا encunter d'includer era tschellas duas vischnauncas vischinas, Falera e Schluein, en in project da fusiun?» ei stada la damonda cardinala. Di-

scussiuns ella gruppa da project e resuns da diversas varts hagian mussau ch'ei seigi prudent da prender ella barca era quella, ein tutas quater suprastonzas communalas vegnidas alla conclusiun.

Il coach meina sesidas

Adrian Wolf conferma ch'il preproject cun Laax e Sagogn fust staus semtgau gia ussa. Il december fust ei stau previu da presentar quel allas radunonzas communalas. Sche lezzas havessen approbau la tractanda, fust ei iu en direcziun d'in sboz per in contract da fusiun. Ussa ston Schluein e Falera aunc «prender suenter» la medema procedura. Il coach declara co il proceder funcziuna: «En sesidas vegnan las cefras rimnadas e cumparegliadas. Ins analysescha las fermezas e las fleivlezas, nua ein ils prighels, nua las schanzas e tgei resursas ha mintga vischnaunca», gi Adrian Wolf. Tuts ils fatgs vegnan sin meisa, aviert e transparent. Ella lavur pratica ei quei cumbinau cun presentaziuns. Duront quellas vegn mintga vischnaunca quasi radiografada. Ei vegn fatg in inventari digl existent, naven dallas scolas, ei vegn cumparegliu co la vischnaunca ei organisada, co la situaziun finanziala ei, en tgei stan che l'agricultura ei, co l'industria funcziuna. Lu vegn era analisau con datier che la vischnaunca ei alla populaziun.

Scuidonzas e resentiments

Tochen il fevrer 2021 quinta Adrian Wolf da terminar quella procedura cun Schluein e Falera. Per mintga vischnaunca vegn l'analisa la finala ad ina quintesenza. Per Laax e Sagogn muossa quella ina fetg gronda concordanza. Scuidonzas e resentiments giogan savens ina rolla subjectiva ed incalculabla tier projects da fusiun. Singulas fusiuns ch'ei ha dau ils davos onns san esser exempels co ei duess buca funcziunar. Perquei lai il coach Adrian Wolf aunc aviert tut.

Tenor la comunicaziun officiala savessen las radunonzas da mintga vischnaunca prender posiziun aunc avon Pastgas 2021 sch'ellas ein d'accord cul preproject ni buca. Quel fa gia indicaziuns ligiontas tier differents tematicas decisivas, per exempel vegn il num dalla vischnaunca nova annunziiau, ei dat ina posiziun tier il pei da taglia, sch'ei duei dar in parlament ni ina radunonza communal. Il suveran survegn plinavon informaziuns tier alps, uauls, agricultura e scolas. Sche tutas quater radunonzas acceptan la primavera 2021 il preproject, san las suprastonzas communalas instradar il proxim pass. Teoreticamein sa il project da Falera, Laax, Sagogn e Schluein presentar gia gl'uost 2021 il sboz d'in contract da fusiun. Sche quel vegn acceptaus, mass la fusiun en vigur igl 1. da schaner 2022.

■ PUGN DA VESTA

Zatgei astga buc balluccar

AUGUSTIN BEELI/FMR

Ils Libers da Laax: in mitos che ha influenzau generaziuns. Ils 600 onns vargai ein stai influenzai da libertad ed independenza. Era ils vitgs vischinonts Sagogn, Falera e Schluein han tgirau e cultivau quei cun ardur e luschezza. Gl'onn 2020 para la «Platta Pussenta» da balluccar in tec. Quei vul buca gir ch'ei seigi da quintar cun ina bova sco quella dil Crap da Flem avon 10000 onns. Ei ballucca ellas estructuras isadas, ins s'avischina pli e pli.

Quels tschenteners vargai ei il mund seballuccaus buca pauc. La Platta Pussenta, il crap da cunfin denter las quater vischnauncas Falera, Laax, Sagogn e Schluein, ei adina stada in simbol ch'ins ei zanua colligiaus in cun l'auter. Malgrad che mintga vitg ha sviluppu sias atgnadads. Ils Casutt e Cathomen ein da Falera, ils Camathias e Coray da Laax, ils Caduff e Wellinger da Schluein, e da Sagogn ein quels cullas duas confessiuns. Tats, basattas ed urats han tgirau quels pigns munds, lur historias e reits famigliar-socialas.

Del reminent eis ei vitgs ch'ei dau adina romontschs el coc. Tuts quater ein beinstonts tochen fetg beinstonts. Denton: Constattan las estructuras propi, malgrad rihezia e prosperar? Quella damonda vegn il coach che meina il preproject dalla fusiun buca a rispunder. Gliez ei cussa dalla populaziun. Quei che s'auda ensemen duei ir ensemen, savess esser la devisa, e quei tonpli spert. Ins sto buca, mo sa. Zatgei astga denton buca balluccar: «Plein slontsch – romontsch» ei il motto dil maletg empalont da Laax. Quei dueigi valer era ils proxims 600 onns.

Semtgai per aviatica ed astronautica

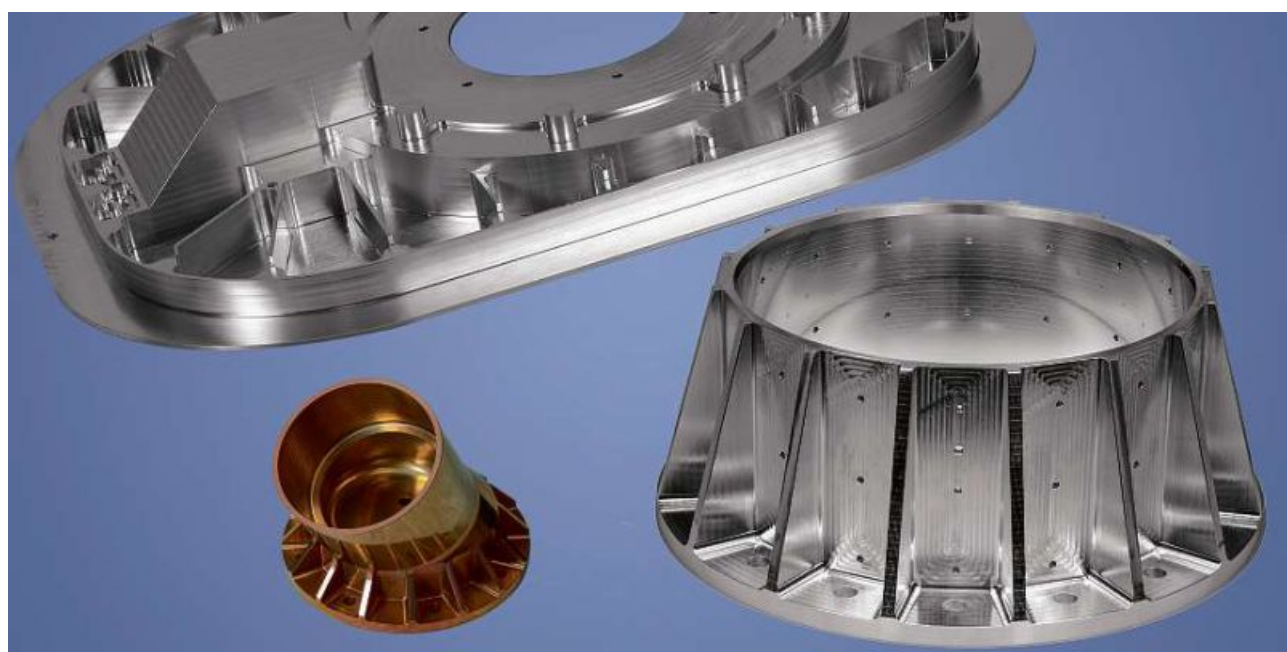
In ulteriur certificat da qualitat per la Distec SA a Mustér

HANS HUONDER/FMR

■ **Dacuort ha la Distec SA surmuntau cun success la certificaziun per sia partizun da lavur per products d'aviatica ed astronautica.** Sco quei che l'interpresa scriva en ina comunicaziun als mieds da massa ha igl auditor – l'Associaziun svizra per systems da qualitat e management (SQS) – examinau tuts process e tutta documentaziun da sistem. L'associaziun – aschia ils responsabels dall'interpresa – hagi dau alla Distec SA in attestat fetg bien per las normas corrispundentas. Alla clientella dil sector dall'aviatica e la defensiun sa aschia vegnir garantiu process da qualitat e las prestaziuns entras in sistem da management structurau. Sper il certificat d'ISO per la fabricaziun da products pil sector medicinal dispona la Distec SA ussa d'in ulteriur sector da hightech certificau. «Quei ei in impurtont tiem ed in'investiziun en in avegnir plein success», scriva la Distec SA.

Products per Pilatus

Sco quei che Nadja Racheter dalla Distec SA ha detg sin damonda dalla FMR,



La Distec SA a Mustér ei sespecialisada sin differents secturs da producziun.

FOTO MAD

furnescha l'interpresa cun sias localitads da producziun a Mustér denter auter products pil constructur d'avions svizzer Pilatus: «Da lez havein nus in certificat special. Il certificat niev ei in general. Abstrahau da quel furnin nus

gia dapi onns tocca ad interpresas engaschadas sil sector dall'aviatica, l'astronautica e la defensiun. Cul certificat che nus havein ussa savein nus dar la caparra completa per la qualitat a nossa clientella.» Entras quel speri l'interpre-

sa secapescha da saver crescher vinavon sin quei sector da producziun ton en Svizra sco egl'exteriur ed aschia da segirar plazzas da lavur a Mustér. La Distec SA seigi ottimistica per quei sector pigl avegnir. Tenor Nadja Racheter vegnan

ils products per l'aviatica e l'astronautica elavurai da collaboraturas e collaboraturats scolai sin quei sector: «Els ein lu era responsabels che las directivas vegnien resguardadas.»

Menaschi da precisun

La Distec SA a Mustér ei in menaschi che lavura cun aulta qualitat e precisun. Sia paletta da producziun sil sector dall'elavuraziun da metal ei fetg gronda. Leutier s'auda era la montascha da gruppas da construcziun e la producziun da cumpontas, la producziun da tocca resgiada cun CNC sco era la producziun da prototips e serias pintgas. Sper la lavur cun materia usitada sco itschal ed alumini, elavurescha la Distec SA era material d'aulta qualitat sco invar e titan. Per l'elavuraziun da quels materials stat in parc da maschinas modern e precis a disposiziun. La Distec SA gauda in excellent num internaziun per siu ault standard da qualitat. Ses products sil sector dall'industria da space ed aviatica, tecnica da labor e da medischina, optica, sensorica, industria d'IT, construcziun da maschinas ed apparats en general e fuor-mas ein bein enconuschents.